

**Roční program kontrolních akcí
Státního úřadu inspekce práce
na rok 2018**

Obsah:

Úvod	3
1 Podněty ke kontrole.....	4
2 Kontroly v oblasti bezpečnosti práce	6
2.1 Zaměření kontrolní činnosti v oblasti BOZP a VTZ v roce 2018.....	8
2.1.1 Kontroly bezpečnosti a ochrany zdraví při práci	8
2.1.2 Kontroly k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení	12
2.1.3 Kontroly dodržování povinností souvisejících s nakládáním s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi	14
2.1.4 Integrovaná inspekce dle zákona o prevenci závažných havárií, a kontroly bezpečnostní dokumentace.....	15
3 Kontroly v oblasti pracovních vztahů a podmínek.....	17
3.1 Zaměření kontrolní činnosti v oblasti pracovních vztahů a podmínek v roce 2018	19
3.1.1 Kontroly v oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce.....	19
3.1.2 Kontroly v oblasti rovného zacházení se zaměstnanci, rovného odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace	20
3.1.3 Kontroly v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců	22
3.1.4 Kontroly v oblasti dodržování povinností na úseku agenturního zaměstnávání.....	24
4 Kontroly v oblasti zaměstnanosti.....	26
4.1 Zaměření kontrolní činnosti v oblasti zaměstnanosti v roce 2018.....	27
4.1.1 Kontroly nelegálního zaměstnávání.....	27
4.1.2 Kontroly zprostředkování zaměstnání bez povolení	29
4.1.3 Kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postížením	30
4.1.4 Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání	32
4.1.5 Kontroly poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.....	32

Úvod

Návrh Ročního programu kontrolních akcí na rok 2018 byl zpracován v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 písm. c) zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů.

Při sestavování tohoto programu Státní úřad inspekce práce zohlednil strategii Evropské unie a Národního akčního programu bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci České republiky. Dále Státní úřad inspekce práce vycházel z Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v ČR na léta 2014-2020. V programu jsou zohledněny a promítnuty výsledky rozborů pracovní úrazovosti, analýzy přijatých podnětů k provedení kontrol, a dále poznatky z kontrolní činnosti orgánů inspekce práce za uplynulá období. Specifikace a zaměření kontrolních akcí rovněž reaguje na legislativní změny v působnosti orgánů inspekce práce. Program zahrnuje zaměření kontrol v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, v oblasti pracovních vztahů a podmínek, v oblasti zaměstnanosti, včetně podmínek při poskytování péče o dítě v dětské skupině.

Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce se svou činností snaží zejména o preventivní působení na zaměstnavatele a o zvýšení jejich právního vědomí, a to nejen realizací samotných kontrol, ale i osvětovou činností a poskytováním základního poradenství. Kontroly budou zaměřeny zejména na zaměstnavatele, u nichž byly v minulosti zjištěny nedostatky, a na ty, u kterých nebyla kontrola v dlouhodobém časovém horizontu provedena. Při výběru kontrolovaných osob budou orgány inspekce práce rovněž přihlížet k oboru činnosti zaměstnavatele, k pracovní úrazovosti na jeho pracovištích a k obsahu obdržených podnětů ke kontrole. V odůvodněných případech orgány inspekce práce při kontrolách spolupracují s dalšími kontrolními orgány státní správy.

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce v roce 2018 je směřována do tří stejně významných samostatných částí dle konkrétní oblasti působnosti orgánů inspekce práce:

1. Kontroly v oblasti bezpečnosti práce
2. Kontroly v oblasti pracovních vztahů a podmínek
3. Kontroly v oblasti zaměstnanosti

Použité statistické údaje za rok 2017 jsou uvedeny k datu 31. 10. 2017.

1 Podněty ke kontrole

Významnou část kontrolní činnosti orgánů inspekce práce tvoří dlouhodobě kontroly prováděné na základě podnětů veřejnosti. Podněty zaměstnanců, sociálních partnerů či jiných orgánů veřejné správy směřují do všech kontrolních oblastí, tj. pracovních vztahů a podmínek, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci i zaměstnanosti.

Impulsem k podání podnětu ke kontrole je pro jeho podatele v mnoha případech snaha domoci se svých práv prostřednictvím orgánů inspekce práce, méně pak snaha obecně upozornit na špatné praktiky některých zaměstnavatelů.

Podstatná část podnětů směřuje do oblasti pracovních vztahů a podmínek, přičemž převažují ty, které upozorňují na nedodržování právních předpisů při odměňování zaměstnanců a na porušování právních předpisů souvisejících se vznikem, případně skončením pracovního poměru, méně pak do oblasti pracovní doby.

Počty podnětů ke kontrole v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jsou nepoměrně nižší a většinou směřují do problematiky týkající se pracovních úrazů, neposkytnutí osobních ochranných pracovních prostředků, neprovedení školení o bezpečnosti práce a neplnění povinností spojených s provozem vyhrazených technických zařízení.

V oblasti zaměstnanosti upozorňují podatelé podnětů ve většině případů na možnou nelegální práci, a to jak občanů ČR, tak občanů EU i cizinců ze třetích zemí. Mnohem méně je podnětů upozorňujících na porušení povinností zaměstnavatelů stanovených zákonem o zaměstnanosti, např. na diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání nebo na porušování povinností při zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Orgány inspekce práce již také obdržely první podněty směřující do oblasti, týkající se dodržování podmínek při poskytování péče o dítě v dětské skupině.

Státní úřad inspekce práce sleduje množství přijatých podnětů, provádí jejich analýzu a výsledky promítá do svých plánů kontrolní činnosti.

Od počátku roku 2017 přijaly orgány inspekce práce 5 732 podnětů ke kontrole a na jejich základě bylo provedeno 4 127 kontrol.

Snahou orgánů inspekce práce bude, tak jako v minulých letech, provedenými kontrolami u konkrétních zaměstnavatelů přispívat k nápravě zjištěných nedostatků. Kontrolní činností prováděnou na základě podnětů směřujících do oblasti pracovních vztahů a podmínek, které jsou dlouhodobě nejčtetnější, budou orgány inspekce práce i v příštím roce pozitivně působit na zaměstnavatele, aby plnili zákonem stanovená pravidla, zejména v oblasti odměňování zaměstnanců, vzniku nebo skončení pracovního poměru, pracovní doby a plnění dalších povinností, která zajišťují práva zaměstnanců v pracovněprávním vztahu.

Kontrolami prováděnými na základě podnětů z oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci budou orgány inspekce práce napomáhat hlavně ke snížení počtu úrazů zaměstnanců a ke zlepšení zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovištích zaměstnavatelů.

Kontrolní činností v oblasti zaměstnanosti bude i nadále snaha omezit umožnění výkonu nelegální práce. Na základě podnětů ověří kontroly i plnění dalších povinností, které zaměstnavatelům stanoví zákon o zaměstnanosti.

Podněty ke kontrole budou tak i nadále důležitým zdrojem informací k dalšímu zaměření kontrolní činnosti jednotlivých oblastních inspektorátů práce a současně jejich obsah bude využíván i při realizaci regionálních a celostátních kontrolních akcí.

Státní úřad inspekce práce se zabývá všemi podněty ke kontrole, které v průběhu roku obdrží. Každý přijatý podnět je řádně zaevidován v informačním systému a řádně vyřízen. Při zařazování podnětů do plánů kontrol budou inspektoráty práce i nadále přihlížet k jejich závažnosti a společenské škodlivosti. Při vyřizování podnětů se bude intenzivněji využívat institut poskytování poradenství.

Při práci s podněty je kladen velký důraz na komunikaci s podatelem podnětu, kterému je následně zaslána písemná informace o způsobu vyřízení jeho podnětu.

2 Kontroly v oblasti bezpečnosti práce

Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce na úseku inspekce bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (dále jen BOZP) kontrolují dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení, ve smyslu zákona o inspekcí práce. Úsek inspekce BOZP je personálně rozdělen na inspektory BOZP a inspektory vyhrazených technických zařízení (dále jen VTZ). Tato struktura je kopírována i na oblastních inspektorátech. V současné době kontrolní činnost pro oblast BOZP vykonává 89 inspektorů a oblast VTZ 93 inspektorů.

V roce 2017 provedli inspektoři oddělení inspekce BOZP a VTZ celkem 7 224 kontrol. Z provedených kontrol bylo celkem zjištěno 17 164 nedostatků. Mezi nejčastěji zjišťované nedostatky patřily:

- chybně nebo nedostatečně vyhodnocené riziko pro pracovní činnost (nevyhledání rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- neseznámení zaměstnanců s riziky ohrožujícími život a zdraví na pracovišti a chybějící či neúplné školení zaměstnanců z předpisů a návodů výrobce pro obsluhu zařízení,
- špatný stav pracoviště (poškozené podlahy, nezajištěná místa s rizikem pádu apod.),
- chybějící revize, nedostatečné kontroly, zanedbaná údržba,
- nebezpečné pracovní postupy tolerované zaměstnavatelem,
- nevhodná organizace práce.

Za porušení právních předpisů bylo od počátku roku 2017 v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení uloženo 708 pokut ve výši 28.439.000 Kč.

Kontrolní činnost byla prováděna prostřednictvím hlavních úkolů pro jednotlivá zaměření dle specializací. V rámci těchto hlavních úkolů inspektoři bezpečnosti práce kontrolovali dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce v oblastech dopravy, potravinářství, lesnictví, hutnictví, strojírenství, terciární sféry, stavebnictví a chemického průmyslu. Inspektoři VTZ prováděli v rámci hlavních úkolů kontrolní činnost v oblasti dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečného provozu zařízení elektrických, zdvihacích, tlakových a plynových.

Probíhaly následné kontroly BOZP a VTZ, včetně kontrol dodržování předpisů na základě podnětů směřujících do oblasti bezpečnosti práce. Od počátku roku 2017 obdržel Státní úřad inspekce práce na úseku bezpečnosti práce 725 podnětů ke kontrole, z nichž naprostá většina se týkala bezpečnosti práce, malá část pak bezpečnosti technických zařízení, včetně vyhrazených.

Kromě výše popsaných kontrol v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení byly na oblastních inspektorátech prováděny tyto činnosti:

- vyjádření k projektovým dokumentacím staveb, určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob v počtu 2 080,
- účast na 982 kolaudačních řízeních.

Dále oblastní inspektoráty provedly v roce 2017 celkem 38 kontrol příčin a okolností smrtelných pracovních úrazů, dále 617 kontrol příčin a okolností závažných úrazů a 17 kontrol příčin a okolností ostatních pracovních úrazů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno 798 nedostatků, zejména:

- chybně nebo nedostatečně vyhodnoceno riziko pro pracovní činnost (nevyhledání rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- chybějící nebo neúplné školení zaměstnanců z předpisů a návodů výrobce pro obsluhu zařízení,
- špatný stav technických zařízení (revize, kontroly, údržba, servis),
- používání nebezpečných pracovních postupů.

Také v roce 2018 bude součástí kontrolní činnosti oblast kontrol příčin a okolností vzniku pracovních úrazů. Z předchozích kontrol příčin vzniku pracovních úrazů byly zjišťovány nejčastěji nedostatky, které se týkaly nezajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví. Jednalo se zejména o nepřijetí opatření k zamezení rizika pádu z výšky, nebezpečné provozování strojů a strojních zařízení bez ochranných zařízení, tolerování nebezpečných pracovních postupů, nevybavení zaměstnanců vhodnými osobními ochrannými pracovními prostředky či špatný technický stav VTZ.

V roce 2018 se budou orgány inspekce práce intenzivně zabývat kontrolou šetření příčin vzniku pracovních úrazů, zejména pracovních úrazů smrtelných a pracovních úrazů s hospitalizací delší než 5 dnů.

Důležitou součástí práce inspektorů BOZP a VTZ je poskytování základních informací a poradenství. V roce 2017 se týkalo bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ, povinnosti zaměstnavatele při vzniku pracovního úrazu, revizních zpráv, požadované odborné způsobilosti k provádění servisu, oprav a kontrol VTZ, vyjádření k požadovanému zabezpečovacímu zařízení dle právních předpisů atd.

Poměrně novým prvkem jsou integrované inspekce, které probíhají podle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o prevenci závažných havárií).

Součástí činnosti jsou také prověrky systému řízení BOZP zavedeného u zaměstnavatelů, zapojených do programu Bezpečný podnik.

Program Bezpečný podnik vychází z Národní politiky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, která v rámci osvětové činnosti stanoví mimo jiné požadavek na zavedení systému řízení BOZP u zaměstnavatelů, k jehož realizaci by měly napomoci programy a příručky s návodem k zavedení systému řízení BOZP.

Prověrka plnění požadavků programu se provádí jako průběžný úkol všemi oblastními inspektoráty práce na základě žádosti zaměstnavatele o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu. Spolu se žádostí je nutno doložit i další dokumenty, jako je zpráva z auditu, vyplněný seznam kontrolních otázek a zejména stanoviska dotčených orgánů státní správy v oblasti požární ochrany, hygienických požadavků, ochrany životního prostředí, případně stanovisko Českého báňského úřadu.

V případě zjištění nedostatků či neshod zavedeného systému řízení BOZP s programem jsou tyto projednávány se zástupci vedení a odstraňovány. U vydaných doporučení na úpravu systému řízení BOZP se jednalo především o doplnění, úpravu nepřesností a aktualizaci dokumentace a dalších zavedených směrnic tak, aby odpovídaly fyzickému stavu na pracovišti a aby nechyběla vzájemná provázanost těchto dokumentů. Doporučení vychází především ze znalostí a zkušeností inspektorů, kteří významně přispívají ke zlepšování systému řízení BOZP u zapojených zaměstnavatelů.

2.1 Zaměření kontrolní činnosti v oblasti BOZP a VTZ v roce 2018

V roce 2018 provedou orgány inspekce práce v oblasti BOZP a VTZ nejméně 10 tisíc kontrol s následujícím zaměřením:

- kontroly bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v odvětví stavebnictví, zemědělství, dopravy, ve zpracovatelském průmyslu, se zvláštním důrazem na průmysl dřevozpracující, a v terciární sféře,
- kontroly k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení,
- kontroly dodržování povinností souvisejících s nakládáním s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi,
- kontroly v rámci integrované inspekce.

2.1.1 Kontroly bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Na bezpečnost a ochranu zdraví při práci je možné nahlížet jako na souhrn opatření stanovených legislativou nebo zaměstnavatelem, která mají předcházet ohrožení nebo poškození lidského zdraví v pracovním procesu. Opatření mohou mít povahu technologickou, technickou, právní, organizační či administrativní. Soubor těchto opatření je obecně nazýván prevencí rizik.

Stavebnictví

Činnosti vykonávané na staveništích patří k nejrizikovějším z hlediska možnosti vzniku závažného nebo smrtelného pracovního úrazu. V oblasti prevence se kontroly zaměřují na plnění povinností zadavatelů staveb a činnosti koordinátorů BOZP na staveništi, zda dodržují povinnosti uložené jim zákonnými předpisy, a tím působí na snižování pracovní úrazovosti způsobené ne vždy dostatečnou informovaností jednotlivých zhotovitelů o možných rizicích a úkonech prováděných jednotlivými zaměstnanci pro bezpečný výkon práce. Z výsledků kontrol vyplývá, že stav péče o bezpečnost a ochranu zdraví při práci je na staveništích nadále neuspokojivý. Proto kontrolní činnost v oblasti stavebnictví bude zaměřena na prověření dodržování povinností, vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništích, se zaměřením na bezpečný způsob prováděné práce, s cílem snižování počtu pracovních úrazů na staveništích a zvyšování úrovně zajišťování bezpečnosti práce u zhotovitelů staveb na

staveništích. Úkol bude opět zaměřen na práce ve výškách a zemní práce, které patří k nejrizikovějším činnostem na staveništích.

Výběr subjektů ke kontrolní činnosti vychází především z poznatků a skutečností zjištěných na konkrétních staveništích v rámci územní působnosti jednotlivých oblastních inspektorátů práce, z databáze zaslaných oznámení o zahájení prací a z projektových dokumentací předložených k posouzení. Do plánu kontrol budou zařazeny rovněž ty subjekty, u kterých byly v minulosti při namátkových kontrolách zjištěny závažné nedostatky nebo u kterých došlo k pracovním úrazům, a v neposlední řadě budou kontrolovány podnikající fyzické osoby, které nikoho nezaměstnávají.

Zemědělství

Činnosti v zemědělství, a to jak v rostlinné, tak i v živočišné výrobě, jsou svým charakterem specifické a patří stále mezi rizikové obory činnosti. V posledních letech u subjektů zabývajících se zemědělskou prvovýrobou došlo ke zvýšení počtu smrtelných a závažných pracovních úrazů. Protože převážná většina těchto pracovních úrazů byla způsobena při práci se zvířaty, především při styku se skotem, budou kontroly zaměřeny na vyhodnocení rizik při chovu zvířat a na zpracování pracovních postupů při chovu zvířat. Stejně tak jako v předchozím roce budou kontroly v roce 2018 zaměřovány cíleně na pohyb zaměstnanců mezi zvířaty ve stáji a na pastvě a při manipulaci se zvířaty. Rovněž se bude kontrolovat vybavení pracovišť potřebnými pracovními pomůckami při manipulaci se zvířaty. Dále se při kontrolách bude prověřovat, zda zaměstnavatelé mají vyhodnocená rizika pro práci, obsluhu, údržbu a opravy technologických zařízení používaných v živočišné výrobě. Jedná se např. o zásobníky sypkých hmot, techniku návozu objemných krmiv a odklizení chlévské mrvy. Rovněž i seznámení zaměstnanců s bezpečnostními listy nebezpečných látek, používaných při sanitaci a dezinfekci technologií při získávání a uchování mléka, bude součástí kontroly, stejně tak i poskytování a používání osobních ochranných pracovních prostředků. Protože u zemědělských subjektů často dochází k situaci, kdy na jednom pracovišti plní úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů, předmětem kontroly také bude prověřit, zda se zaměstnavatelé vzájemně písemně informují o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před působením těchto rizik. Kontrola bude zaměřena i na skladování objemných krmiv a steliva, kdy tyto produkty jsou převážně skladovány ve formě velkoobjemových balíků. Součástí kontrolní činnosti v zemědělských subjektech bude, shodně jako v předchozích letech, osvěta v dané oblasti a preventivní působení na zaměstnavatele.

Doprava

Kontrolní činnost v oblasti dopravy bude orientována na kontrolu plnění povinností zaměstnavatelů, kteří mají ve svém portfoliu vozový park. Předmětem kontrolní činnosti bude kontrola legislativních povinností při organizování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, přijímání opatření k předcházení rizikům, seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce pro konkrétní pracovní pozice i pracovní činnosti prováděné na pracovišti, dodržování pokynů výrobců techniky uvedených v návodech k obsluze a údržbě, ověřování odborné a zdravotní způsobilosti řidičů a v neposlední řadě také organizování pracovní doby zaměstnanců.

Důraz bude kladen na prevenci rizik a prosazování bezpečnějších a zdravějších podmínek na pracovišti, vedoucích ke zlepšování kvality pracovních míst a pracovních podmínek. S ohledem na současný stav našich pozemních komunikací a na hustotu provozu na těchto komunikacích může být zejména únava jedním z klíčových rizikových faktorů v dopravě ovlivňujících bezpečnost všech účastníků silničního provozu. Z tohoto pohledu nabývá tedy organizování pracovní doby v dopravě na významu. Přispět k bezpečnějšímu provozu dopravních prostředků ve všech směrech silniční dopravy bude cílem tohoto úkolu.

Zpracovatelský průmysl

Ze statistických údajů informačního systému o pracovních úrazech, vedeného Státním úřadem inspekce práce podle zákona o inspekci práce, vyplývá, že nejvíce pracovních úrazů vzniká ve zpracovatelském průmyslu, což koresponduje s rozsahem zaměstnanosti v tomto odvětví.

Kontroly budou přednostně zaměřeny na kontrolu systému bezpečnosti práce a provozu technických zařízení zejména ve strojírenských provozech. Důvodem je nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti za poslední období, a to zejména u obsluh obráběcích a tvářecích strojů. Pracovní úrazy, zejména u tvářecích strojů, se vyznačují vysokou úrazovou závažností, poškození zdraví bývají vážná s mnohdy trvalými následky. Hlavním zdrojem vzniku pracovních úrazů je samotný pracovní prostor stroje, např. u lisů, resp. lisovacích nástrojů, ve kterém se ruka lisaře v době nebezpečného pracovního zdvihu beranu dostane do styku s pohyblivými se částmi nástrojů.

Z evidence pracovních úrazů a ze zjištěných nedostatků v průběhu kontrol těchto strojů vyplývá, že zaměstnanci jsou často ohrožováni nedostatečným technickým stavem strojů, tj. jejich špatnou funkcí, případně stavem zabezpečovacího a ochranného zařízení proti úrazům a také neodbornou manipulací při pracovním výkonu.

Cílem kontroly je ověřit u zaměstnavatelů, jakým způsobem je vedena průvodní a provozní dokumentace strojů, jak je zajišťováno školení zaměstnanců, zajišťována kvalifikace osob obsluhy a údržby. Kontroly budou dále zaměřeny i na důslednost provádění kontrol, preventivní údržbu a revizí, včetně odstraňování zjištěných nedostatků. U strojů a technických zařízení, hlavně u obráběcích a tvářecích strojů, budou kontroly zaměřeny i na stav vybavení zabezpečovacími a ochrannými zařízeními proti úrazům, hlavně v pracovním prostoru strojů, a na používání bezpečných a vhodných postupů při práci na těchto strojích.

Dřevozpracující průmysl

Činnosti v dřevozpracujícím průmyslu řadíme mezi pracovní činnosti se značným rizikem ohrožení života a zdraví. Rizikovost práce na dřevobráběcích strojích vyplývá ze dvou hlavních příčin. Tou první je skutečnost, že dřevo je nesourodý materiál, v němž se vyskytují suky a trhliny, což vytváří rizika výkyvů řezných a třecích sil při práci s ním. Jedná se zejména o ohrožení života a zdraví vymrštěným materiálem, jako je např. vymrštění obráběného materiálu proti obsluze při dotyku rotujícího obráběcího nástroje se sukem nebo prudké vymrštění dlouhých třísek proti obsluze při práci na rozmítací pile. Druhou významnou příčinou úrazovosti a významným rizikem

je styk obsluhy s rotujícím nástrojem stroje. Pracovní úrazy ve dřevozpracujících provozech se stávají jak při obsluze dřevoobráběcích strojů, zejména kotoučových pil, tloušťkovaček, rozmítacích pil a frézek, tak při manipulaci s materiálem.

Přestože úrazovost při práci na strojích, kterými se obrábí dřevo, nedosahuje tak fatálních následků jako při těžbě dřeva, jejich četnost je poměrně vysoká. Z uvedených důvodů bude v roce 2018 kontrola v oblasti dřevozpracujícího průmyslu poprvé zařazena mezi hlavní kontrolní činnosti. Kontroly budou především zaměřeny na kontrolu obsahu provozní a průvodní dokumentace, poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, pomůcek a přípravků, školení obsluhy dřevoobráběcích strojů, provádění předepsaných revizí technických zařízení, údržby a kontrol, provádění čištění stroje v souladu s postupem uvedeným v návodu k obsluze, zákaz vstupu do zakázaných prostor zejména u technologických linek, zachycovače a funkčnost ovládacích a bezpečnostních prvků a systémů strojů a zařízení.

Terciární sféra

Kontrolní činnost v oblasti terciární sféry bude v roce 2018 směřována zejména na dodržování právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a provozu technických zařízení ve sféře služeb, a to se zaměřením na úklidové služby, technické služby, prádelny, čistírny a sklenářství. Zadání tohoto úkolu vycházelo ze stále poměrně vysoké pracovní úrazovosti v oblasti služeb.

Zmíněné malé podnikající subjekty, ale i OSVČ v této sféře služeb provádějící různé pracovní činnosti, mají často vzhledem k prováděným pracím nízkou úroveň vědomí o bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a rizicích, kterým jsou vystaveni, vnímají je mnohdy jako zbytečně zdržující od práce. V současné době se setkáváme u řady těchto subjektů s prováděním prací na základě dohod, kdy zaměstnanec je zaměstnáván na určitou pracovní činnost, zejména např. na práce spojené s úklidem, údržbou, opravou, kdy je ze strany zaměstnavatele ústně a jen v obecné formě poučen, co má dělat, avšak již není seznámen s předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Neznalost, případně nedodržování předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se negativně odráží na pracovní úrazovosti zaměstnanců.

Kontrola bude zaměřena na zajišťování školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech, které doplňují jejich kvalifikační předpoklady a požadavky pro výkon práce. Bylo často zjišťováno, že školení mají nekonkrétní a vysloveně teoretický obsah. Školení nejsou prováděna z předpisů pro zcela konkrétní práce a pracoviště, osnova některých školení vychází v mnoha případech z již neplatných právních předpisů. Příčinná souvislost zmíněné nedostatečné znalosti právních předpisů je jak ze strany zaměstnavatelů, tak i zaměstnanců. Další problémy kontrolovaných subjektů se zajišťováním bezpečné práce úzce souvisí především s nevyhodnocováním rizik ve vazbě na používané stroje, technická zařízení, materiály a chemické látky. Souvisí také s uspořádáním vlastních pracovišť a s pracovními postupy zde používanými. S ohledem na skutečnost, že kontrolované osoby často nemají průvodní dokumentaci k používaným strojům a zařízením, nemají následně ani dostatečné podklady pro vyhodnocení rizik a informace pro bezpečné používání zařízení, včetně odborné náplně pro provádění školení zaměstnanců.

Dále pak bude kontrola směřovat do oblasti osobních ochranných pracovních prostředků (dále jen OOPP), jelikož mnohdy jsou tyto vydávány na základě zvyklostí nebo momentální potřeby, nikoliv podle vlastního seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. Seznamy poskytovaných OOPP nebývají zpracovány pro všechny pracovní pozice, které se u zaměstnavatele vyskytují. Kontrola v této oblasti se rovněž zaměří i na oblast technické prevence rizik, a to zda kontrolované subjekty zajišťují v dostatečné míře údržbu, kontroly a revize také u starších strojů a zařízení. Dalším důležitým specifickým těchto subjektů je rovněž skutečnost, že v uvedené sféře služeb, jakožto malých subjektů, nepůsobí odborové organizace ani zástupci zaměstnanců pro oblast BOZP.

Rovněž považujeme za zásadní, a to ze zkušeností z předchozích kontrolních činností v této sféře, se současně zaměřit na povinnost zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci všech fyzických osob, které se s vědomím zaměstnavatele zdržují na jeho pracovištích, dle ustanovení § 101 odst. 5 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Dále pak se také zaměřit na vyškolení zaměstnanců a vybavení pracoviště prostředky první pomoci v rozsahu odpovídajícím rizikům vyskytujícím se na konkrétním pracovišti.

V posledních letech nebyla tato uvedená sféra služeb zařazena mezi hlavní kontrolní oblasti úseku inspekce BOZP, proto považujeme za prospěšné provést kontrolu u těchto subjektů s ohledem na zvýšení právního vědomí zaměstnavatelů. Zejména se účinnou preventivní kontrolní činností soustředit také na nově vzniklé subjekty a přispět ke zvýšení nejen právního vědomí kontrolovaných osob, ale také odpovědnějšího přístupu k problematice bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v návaznosti na snížení pracovní úrazovosti.

2.1.2 Kontroly k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení

Tyto kontroly budou zaměřeny na bezpečný provoz zdvihacích, elektrických, tlakových a plynových zařízení.

Zdvihací zařízení

V předcházejícím období byly v oblasti bezpečného provozu zdvihacích zařízení zjištěny vážné nedostatky, např.: nevyhodnocená rizika spojená s činností jeřábníků, vazačů (signalistů), dále nezpracování konkrétního systému bezpečné práce v souvislosti s bezpečným provozem jeřábů, ale také i klesající úroveň odborných předpokladů zaměstnanců (jeřábníků, vazačů, signalistů). Předmětem kontrolní činnosti v oboru potravinářství, dále ve zpracovatelském průmyslu, opravárenství a zemědělství v roce 2018 budou zdvihací zařízení bez rozdílu nosnosti a účelu použití včetně prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen. Hlavní zřetel kontrolní činnosti bude zaměřen na bezpečnost práce a bezpečnost při provozu zdvihacích zařízení, např. nákladních výtahů a nákladních plošin, mostových jeřábů, pojízdných zdvihacích pracovních plošin (mimo stavenišť), kanálových zvedáků, vrátků, ale také i na přístupy k jeřábům, zabezpečení proti pádu z výšky nebo do hloubky apod.

Elektrická zařízení

Vzhledem ke svému rozšíření a používání nabývají elektrická zařízení s běžnými napětími charakter téměř všeobecných technických zařízení. Uživatelé v řadě případů nedodržují zásady bezpečnosti práce, čímž vzniká, právě v souvislosti s používáním elektrických zařízení, riziko pracovního úrazu. U vyšších výkonů a napěťových úrovní jsou pak nehodové události a pracovní úrazy většinou spojeny se závažnými následky. Z přehledů pracovní úrazovosti v souvislosti s elektrickými zařízeními vyplývá, že nejčastějšími uváděnými příčinami je nedostatek osobních předpokladů spolu s používáním nebezpečných pracovních postupů nebo způsobů práce a špatně nebo nedostatečně odhadnutým rizikem. Bohužel poslední dva roky jednoznačně ukázaly, že rizika spojená s provozem a údržbou elektrických zařízení jsou velmi závažná. V těchto dvou letech došlo k osmi smrtelným pracovním úrazům, kdy zdrojem úrazu byla elektřina. V mnoha případech se jednalo o zcela zbytečné pracovní úrazy, jelikož nebyly dodrženy ani ty nejzákladnější bezpečnostní požadavky, jako například nebyl brán zřetel na bezpečnostní značky a signály nebo při pracovních činnostech na elektrickém zařízení nebyl zajištěn jeho beznapěťový stav. Dalšími objektivními příčinami jsou nesprávná organizace práce, nedostatek potřebné kvalifikace a nepoužívání předepsaných bezpečnostních opatření. Záměrem úkolu v oblasti elektrických zařízení je ověřit u zaměstnavatelů, jakým způsobem jsou řešena bezpečnostní opatření, pracovní postupy pro činnosti na elektrických zařízeních. Úkol by měl také, v rámci preventivních opatření, přimět zaměstnavatele k dodržování právních předpisů v oblasti bezpečnosti práce při provozu elektrických zařízení.

Tlaková zařízení

Kontrola v této oblasti bude zaměřena na dodržování povinností vyplývajících z předpisů k zajištění bezpečnosti práce a bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení, a to kotelních zařízení se středotlakými a vysokotlakými kotli, včetně kotlen a provozu zařízení pro úpravu vody. Dále pak bude kontrola směřovat do oblasti tlakových nádob stabilních a jejich sestav včetně bezpečnostní výstroje. Parní a horkovodní kotle a tlakové nádoby stabilní jako vyhrazená tlaková zařízení jsou stále zdrojem potenciálního rizika. Tato rizika jsou snižována stále modernějšími automatickými systémy kontroly provozu (měřicí, regulační, blokovací a signalizační zařízení spojená s bezpečnostní výstrojí), ale na druhé straně tím dochází ke zvyšování nároků na preventivní údržbu, na odbornou úroveň obsluhy a provozní údržby. Proto je nutné provést kontrolu nejen zápisů o provozu a údržbě, ale i kontrolu konkrétních úkonů obsluhy, provozní a preventivní údržby související s provozem kontrolovaných vyhrazených tlakových zařízení.

Problematika bezpečnosti provozu nízkotlakých kotlen a tlakových zařízení ve výměňkových stanicích logicky navazuje na problematiku rizikovosti kotelních zařízení, a tou je kromě velké akumulované energie i vlastnost provozního média – vodní páry a horké vody. Bezpečnost provozu těchto stanic určuje nejen spolehlivou dodávku tepla obyvatelstvu, ale především jeho bezpečnost, protože stanice jsou umístěny v zastavěném území. Nedodržování předpisů k zajištění bezpečnosti práce při provozu tlakových zařízení může být zdrojem nebo příčinou ohrožení života a zdraví zaměstnanců kontrolovaného subjektu, ale může vést i ke značným materiálním škodám. Mimořádné události v minulém období a výsledky inspekcí oblastních inspektorátů práce ukazují i na nutnost systematické kontroly provozovatelů tlakových zařízení s nebezpečnými provozními médii – např. chemické látky a jejich směsi,

chladiwa a dále pak hořlaviny pod tlakem při vysokých teplotách atd. Nízké povědomí o bezpečnostních rizicích u zaměstnavatelů a jejich zaměstnanců vyžaduje, stejně jako špatný stav zařízení a obsluhy, zlepšení údržby, oprav a revizí i prostřednictvím opatření z kontrolní činnosti inspekce práce.

Plynová zařízení

Již několik posledních let oblastní inspektoráty práce provádějí kontrolu dodržování bezpečnostních předpisů při provozu plynových zařízení. Z výsledků kontrolní činnosti oblastních inspektorátů práce vyplývá, že stav plynového zařízení není v některých subjektech stále zcela uspokojivý. Systém vnitřního řízení bezpečnosti provozu vyhrazeného plynového zařízení není dosud v převážné míře u kontrolovaných subjektů zaveden v takovém rozsahu, aby bylo zabezpečeno dodržování předpisů k zajištění BOZP a aby byla vyhledávána, posouzena a zhodnocena všechna rizika možného ohrožení.

Provozovatelé si sice uvědomují možná rizika ohrožení zdraví jak vlastních zaměstnanců, tak i veřejnosti, ale ne vždy k tomu zaujmou takové stanovisko, které by vyloučilo možnost vzniku jakékoliv mimořádné situace. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem a vysoké rizikovosti provozu těchto zařízení považujeme za velmi důležité prověření stavu a úrovně dodržování bezpečnostních předpisů při provozu plynových zařízení zejména u subjektů, u kterých nebyla zatím kontrola v této oblasti provedena, anebo při předchozí kontrole byly zjištěny nedostatky, které by mohly za určitých podmínek zapříčinit vznik nehodové a v některých případech i velmi tragické události (výbuch plynu v Brně, v Praze, výbuch a požár ve skladu lahví v Plané).

Z výše uvedených důvodů budou kontroly v roce 2018 zaměřeny na provoz plynových zařízení v různých oblastech výroby, provozu a služeb (v průmyslových objektech, v objektech občanské vybavenosti, školkách, školách, úřadech, zdravotnictví atd.).

2.1.3 Kontroly dodržování povinností souvisejících s nakládáním s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi

Kontrola zaměstnavatelů, kteří na svých pracovištích nakládají s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi (dále jen NCHLaS), bude v roce 2018 zařazena mezi hlavní úkoly poprvé, a to především zejména z důvodu opakujících se pracovních úrazů souvisejících s NCHLaS nejen při každodenním nakládání, ale zejména při provádění údržby strojů a zařízení. Pracovní úrazy, které vznikly v předchozím roce, se týkaly například zasažení zaměstnance kyselinou sírovou při demontáži potrubí, popálení při výbuchu při ručním dávkování oxidu křemičitého do míchacího zařízení, či zasažení roztokem hydroxidu sodného při čištění zařízení a technologií. Shrňeme-li příčiny těchto pracovních úrazů, dostaneme se k nedostatečnému přidělování OOPP či neinformovanosti o nebezpečných vlastnostech daných NCHLaS, které vycházejí z bezpečnostních listů daných látek, a vlastních vyhodnocených rizik, či ke špatným technologickým postupům a nebezpečným způsobům práce tolerovaným zaměstnavatelem.

Dalším důvodem provádění těchto kontrol je také skutečnost, že díky legislativě prevence závažných havárií se kontroly poměrně důkladně zaměřují na subjekty, které nakládají s větším množstvím NCHLaS a kde tedy celková bezpečnost a ochrana zdraví při práci je již na dobré úrovni, ale naopak v menších subjektech není příliš povědomí o bezpečné práci s NCHLaS. Ke kontrole tedy budou vybrány subjekty, které nakládají s NCHLaS, ale nespádají pod zákon o prevenci závažných havárií.

Při samotných kontrolách bude kontrolována zejména bezpečná manipulace s NCHLaS:

- vyhledání rizik,
- dostatečnost OOPP pro práci s NCHLaS,
- školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, a zejména seznámení zaměstnanců s účinky těchto látek, se způsoby zacházení, s ochrannými opatřeními, se zásadami první pomoci, s potřebnými asanačními postupy a s postupy při likvidaci poruch a havárií,
- pracovní a technologické postupy,
- stav pracoviště a značení,
- bezpečné skladování chemických látek.

Jelikož kontrola povinností na úseku NCHLaS spadá do kompetencí i jiných kontrolních orgánů (např. krajských hygienických stanic a zejména České inspekce životního prostředí), mohou být pro zefektivnění kontrol v oblasti chemické legislativy provedeny kontroly společné s tím, že orgány inspekce práce kontrolují, jak jsou dodavateli látek, směsí nebo předmětů dodržována ustanovení zákona č. 350/2011 Sb., chemický zákon, ve znění pozdějších předpisů, dále právních předpisů vydaných k jeho provedení, a také přímo použitelných předpisů Evropské unie (zejména Nařízení REACH) a rozhodnutí správních orgánů podle tohoto zákona, pouze z hlediska bezpečnosti práce.

2.1.4 Integrovaná inspekce dle zákona o prevenci závažných havárií, a kontroly bezpečnostní dokumentace

Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce jsou společně s Českým báňským úřadem a obvodními báňskými úřady, krajskými hygienickými stanicemi a hasičskými záchrannými sbory krajů zařazeny mezi tzv. orgány integrované inspekce. Společná pravidelná kontrola orgánů integrované inspekce spolu s krajskými úřady a Českou inspekcí životního prostředí je zařazena do úkolů systému SÚIP na základě požadavků zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon stanoví systém prevence závažných havárií pro objekty, ve kterých je umístěna nebezpečná látka, s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na životy a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek v těchto objektech a v jejich okolí.

Integrovaná inspekce má za cíl provést společnou kontrolu podle ročního plánu kontrol zpracovaného Českou inspekcí životního prostředí, s cílem ověřit dodržování povinností stanovených zákonem o prevenci závažných havárií nebo uložených na základě tohoto zákona v souladu s kontrolními kompetencemi SÚIP.

Inspektoři kontrolují zejména dostatečnost opatření přijatých k zabránění vzniku závažné havárie či jiné mimořádné situace či k omezení jejich případných následků.

Jedná se zejména o kontrolu v těchto oblastech:

- péče o zaměstnance (odborná a zdravotní způsobilost, školení zaměstnanců o předpisech k zajištění bezpečnosti práce, o rizicích práce s nebezpečnými látkami a opatřeních k jejich eliminaci), poskytování OOPP (na základě hodnocení rizik, jejich stav a používání zaměstnanci), pracovní a technologické postupy,
- posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu, včetně revizí zařízení, stavu elektroinstalace, tlakových, plynových a zdvihacích zařízení,
- skladování a manipulace s nebezpečnými chemickými látkami, včetně značení zásobníků a skladů s nebezpečnými chemickými látkami, stav únikových cest,
- opatření na ochranu proti výbuchu (prevence rizik, klasifikace prostorů, písemná dokumentace),
- pracovní podmínky, a to zejména pracovní režim zaměstnanců,
- analýza pracovní úrazovosti v souvislosti s nebezpečnými chemickými látkami či směsmi.

Mimo samotnou kontrolu provedenou inspektory na místě, mají OIP možnost připomínkovat bezpečnostní dokumentaci (bezpečnostní programy a bezpečnostní zprávy) v rámci své kontrolní kompetence. Mezi nejčastější připomínky OIP patří zejména neaktuálnost předpisů k zajišťování BOZP, nesoulad harmonogramu revizí s revizemi uvedenými v jiné části dokumentu, nedostatečná dokumentace pro poskytování OOPP na základě vlastních vyhodnocených rizik či potřeba úpravy dokumentace o ochraně před výbuchem. Ve většině bezpečnostní dokumentace je uveden odkaz na další dokumenty, které nemá OIP k dispozici, a tudíž nemůže posoudit, zda jsou skutečnosti v bezpečnostní dokumentaci řešeny dostatečně. Vlastní kontrola souladu dokumentace s provozem probíhá zejména až při samotné kontrole.

Od doby zavedení integrovaných kontrol se většina právních subjektů dostala na velmi dobrou úroveň v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a s tím související nízkou mírou pracovní úrazovosti. Zjišťované nedostatky nebývají závažné tak, aby mohly ohrožovat život a zdraví zaměstnanců, a vydaná opatření jsou ze strany zaměstnavatelů respektována a plněna.

3 Kontroly v oblasti pracovních vztahů a podmínek

Na úseku inspekce pracovních vztahů a podmínek je předmětem kontrolní činnosti Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce kontrola dodržování:

- právních předpisů, z nichž vznikají zaměstnancům, příslušnému odborovému orgánu nebo radě zaměstnanců nebo zástupci pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci práva nebo povinnosti v pracovněprávních vztazích, včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců, náhradě mzdy nebo platu a náhradě výdajů zaměstnancům,
- právních předpisů stanovících pracovní dobu a dobu odpočinku,
- právních předpisů o zaměstnávání zaměstnankyň, mladistvých zaměstnanců, zaměstnanců pečujících o děti, jakož i zaměstnanců, kteří prokázali, že převážně sami dlouhodobě pečují o fyzickou osobu, která se podle zvláštního právního předpisu považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost), nebo ve stupni IV (úplná závislost),
- právního předpisu, který stanoví povinnost uskutečnit veřejnou výzvu nebo výběrové řízení na obsazení místa úředníka nebo na obsazení místa vedoucího úředníka územního samosprávného celku, jakož i to, zda veřejná výzva nebo výběrové řízení byly provedeny, včetně jejich průběhu,
- kolektivních smluv v částech, ve kterých jsou upraveny individuální pracovněprávní nároky zaměstnanců vyplývající z právních předpisů, jakož i vnitřních předpisů podle § 305 zákoníku práce,
- vnitřních předpisů vydaných podle zákoníku práce, jestliže zakládají práva zaměstnanců,
- právních předpisů upravujících právní postavení zaměstnanců vyslaných k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb.

Kontrolní působnost na úseku inspekce pracovních vztahů a podmínek se vztahuje na zaměstnavatele - právnické i fyzické osoby, na právnické osoby, u kterých jsou vykonávány veřejné funkce, vysílající a přijímající organizace při výkonu dobrovolnické služby podle zvláštního právního předpisu, právnické osoby, které vykonávají činnost školy nebo školského zařízení, právnické osoby nebo fyzické osoby, u nichž se uskutečňuje praktické vyučování žáků středních škol, odborných učilišť nebo vyšších odborných škol, věznice, právnické nebo fyzické osoby zaměstnávající odsouzené.

V zařízeních ozbrojených sil a bezpečnostních sborů v působnosti Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva financí může být kontrola provedena jen se souhlasem příslušného ministerstva a v zařízeních Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost a Národního bezpečnostního úřadu jen se souhlasem jejich ředitele.

V právních vztazích zaměstnanců vykonávajících ve správních úřadech státní správu jako službu, kterou Česká republika poskytuje veřejnosti, upravených služebním zákonem, mohou úřad a inspektoráty kontrolovat jen věci týkající se doby výkonu státní služby a přestávek ve státní službě, služební pohotovosti, státní služby přesčas a v noční době a bezpečnosti při výkonu státní služby.

V rámci organizační struktury orgánů inspekce práce se kontrolami v oblasti pracovních vztahů a podmínek zabývá úsek inspekce pracovních vztahů a podmínek Státního úřadu inspekce práce a 8 oddělení inspekce pracovních vztahů a podmínek oblastních inspektorátů práce. V organizační struktuře je 151 služebních míst inspektorů pracovních vztahů a podmínek na oblastních inspektorátech práce a 7 služebních míst metodiků inspektorů na Státním úřadu inspekce práce.

Od počátku roku 2017 provedli inspektoři oddělení inspekce pracovních vztahů a podmínek celkem 4 642 kontrol. Za porušení právních předpisů v oblasti pracovních vztahů a podmínek bylo uloženo 1 100 pokut v souhrnné výši 42,7 mil. Kč.

Předmětem kontroly na úseku pracovních vztahů a podmínek bude v roce 2018 dodržování právních předpisů:

- v oblasti pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (porušování při vydávání potvrzení o zaměstnání či úmyslné zadržování potvrzení zaměstnavatelem v souvislosti s nesplněním nějaké povinnosti zaměstnance, neinformování zaměstnanců o jejich právech a povinnostech vyplývajících z pracovního poměru),
- v oblasti odměňování (nevyplacení mzdy, krácení mzdy nebo nedodržení splatnosti mzdy, nedodržení nejnižší úrovně zaručené mzdy, nevyplacení příplatků zaměstnancům, zejména příplatků za přesčasovou práci, za práci v sobotu a v neděli a za noční práci),
- v oblasti pracovní doby (zejména nevedení či neúplná evidence odpracované pracovní doby, rozvrhování pracovní doby v rozporu se zákoníkem práce, nedodržení odpočinku v týdnu, nedodržení délky směny),
- v oblasti agenturního zaměstnávání (nerovné zacházení, zprostředkování zaměstnání bez povolení, nevedení předepsané evidence).

Výběr konkrétních subjektů pro kontrolu bude vycházet ze zkušeností, získaných oblastními inspektoráty práce při kontrolách v předchozích obdobích, z informací od jiných institucí, z podnětů občanů a z poradenské činnosti, z informací hromadných sdělovacích prostředků a ze všech dalších dostupných informací. Kontrolovanými osobami budou zaměstnavatelé všech velikostí, provozující různé oblasti činností, a to jak ve mzdové tak v platové sféře. Některé typy zaměstnavatelů, u kterých jsou častěji zjišťována porušování pracovních právních předpisů, budou při kontrolách upřednostněny, žádný typ zaměstnavatele co do velikosti, předmětu činnosti nebo právní formy však není v rámci kontrolní činnosti pominut.

Ve všech oblastech, do kterých jsou zaměřeny kontroly v oblasti pracovních vztahů a podmínek, jsou prováděny také kontroly na základě podnětů veřejnosti. Do oblasti pracovních vztahů a podmínek bylo od počátku roku 2017 podáno 3 573 podnětů, z nichž většina směřovala na nedodržování povinností zaměstnavatele v oblasti odměňování.

3.1 Zaměření kontrolní činnosti v oblasti pracovních vztahů a podmínek v roce 2018

V roce 2018 bude provedeno nejméně 5 tisíc kontrol v oblasti inspekce pracovních vztahů a podmínek. Kontroly budou zaměřeny především na následující oblasti:

- odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce,
- rovné zacházení se zaměstnanci, rovné odměňování zaměstnanců, dodržování zákazu diskriminace,
- ochrana osobních práv zaměstnanců,
- agenturní zaměstnávání.

Kontroly v oblasti pracovněprávních vztahů se rovněž zaměří na dodržování pracovních podmínek při vysílání zaměstnanců na území ČR v rámci poskytování služeb (směrnice 96/71/ES) zaměstnavateli usazenými v jiných členských státech EU/EHP a Švýcarska.

3.1.1 Kontroly v oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce

Minimální mzda, jako nejnižší přípustná výše odměny za práci v pracovněprávním vztahu, a zaručená mzda, stanovující nejnižší přípustnou výši odměny za práci s ohledem na složitost, odpovědnost a namáhavost vykonávané práce, byly do tuzemského právního řádu zakotveny jako nástroje sociální ochrany před nepřiměřeně nízkým oceněním práce v pracovněprávním vztahu. Právní povědomí zaměstnavatelů i samotných zaměstnanců, týkající se jednak samotných institutů minimální a zejména pak zaručené mzdy, jednak změn ve stanovených výších minimální a zaručené mzdy, je však dlouhodobě na nedostatečné úrovni. Porušování právních předpisů upravujících tuto oblast je tak poměrně četným jevem.

Základní sazbu minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce stanoví nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. Od 1. ledna 2018 byla základní sazba minimální měsíční mzdy zvýšena z 11.000 Kč na 12.200 Kč a minimální hodinové mzdy z 66 Kč na 73,20 Kč. V návaznosti na to byly zvýšeny i nejnižší úrovně zaručené mzdy. Za účelem ověření, zda zaměstnavatelé adekvátně zareagovali na tyto změny, pak přirozeně vzniká prostor pro kontrolní činnost ze strany orgánů inspekce práce. Neméně důležitým cílem kontrolní činnosti v této oblasti je také maximálně zvýšit informovanost a právní povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců v oblasti odměňování. V případě porušování příslušných právních předpisů upozornit zaměstnavatele na nutnost jejich dodržování a v závažných případech i dodržování závazných pravidel při odměňování zaměstnanců vynutit.

Důležitost kontroly zaměřené na tuto oblast vyplývá i z výsledků provedených kontrol. Od počátku roku 2017 bylo provedeno celkem 1 155 kontrol, zaměřených na dodržování minimální a zaručené mzdy. Porušení bylo konstatováno u 604 kontrol, tj. u více než poloviny provedených kontrol.

Kontroly v rámci daného kontrolního úkolu budou v roce 2018 zacíleny především na ty zaměstnavatele a v těch oborech, o nichž orgány inspekce práce obdrží nejvíce informací o porušování právních předpisů v oblasti odměňování, resp. obdrží nejvíce podnětů ke kontrolám. Budou provedeny také následné kontroly u těch zaměstnavatelů, kteří se porušení právních předpisů v oblasti odměňování dopustili v minulých obdobích. Výběr konkrétních kontrolovaných osob a počet kontrol realizovaných v rámci tohoto hlavního úkolu bude ponechán na zkušenosti a úvaze oblastních inspektorátů práce.

Předmětem kontrol v oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce bude především:

- dodržování nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů,
- sjednání, stanovení nebo určení mzdy,
- mzda nebo náhradní volno za práci přesčas,
- mzda za práci v sobotu a v neděli,
- mzda, náhradní volno nebo náhrady mzdy za svátek,
- mzda za noční práci,
- mzda a příplatek za práci ve ztíženém pracovním prostředí,
- naturální mzda,
- mzda při uplatnění konta pracovní doby,
- evidence pracovní doby pro účely kontroly v oblasti odměňování.

Podobně bude v této oblasti zaměřena i kontrola u zaměstnavatelů v platové sféře.

3.1.2 Kontroly v oblasti rovného zacházení se zaměstnanci, rovného odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace

V evropském i celosvětovém kontextu je Česká republika smluvní stranou několika mezinárodních úmluv, v nichž se zavazuje dohlížet na rovné zacházení a zákaz diskriminace na pracovišti. Tyto zásady jsou také důležitou součástí úpravy pracovního práva v České republice. Pokud je se zaměstnancem zacházeno na pracovišti nerovně, může jít také o citelný zásah do práva na důstojnost jednotlivce, a to zejména, pokud jde o rovné zacházení v oblasti jeho pracovních podmínek a vytváření příznivého pracovního prostředí. Každý člověk má právo na uspokojivé pracovní podmínky, které nemohou být dány tam, kde se nedbá na dodržování uvedených pravidel. Navíc je třeba vzít v úvahu celkový čas zaměstnance, který na pracovišti tráví, kdy nedodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti může mít nezřídka i dlouhodobý dopad na zdraví zaměstnance. V celkovém měřítku obdržených podnětů ke kontrole se na orgány inspekce práce zaměstnanci obracejí v těchto

záležitostech stále častěji, neboť se jedná o jednu z oblastí, ve které je porušení ze strany zaměstnavatele vnímáno zaměstnanci obzvláště citlivě. Na druhou stranu je však mnohdy zaměstnanci subjektivně označován za nerovné zacházení či diskriminaci také postup zaměstnavatele, který pod tyto pojmy podřadit nelze.

Povinností zaměstnavatelů je v rámci dodržování zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace také zajištění rovného zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich odměňování a poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty. Spravedlivé odměňování za práci je jednou ze základních zásad, na níž jsou pracovněprávní vztahy založeny, kdy její nedodržování může být ze strany zaměstnanců pocíťováno neméně tíživě. Nedodržování povinnosti rovného odměňování zaměstnanců za práci je také jednou z dílčích příčin rozdílu v odměňování mezi muži a ženami, který dle statistických údajů Eurostatu je v České republice ve srovnání v rámci Evropské unie druhý nejvyšší, a to 22,5 %.

V reakci na tento sledovaný statistický údaj mohou orgány inspekce práce svou specificky zaměřenou kontrolní činností odhalovat nerovnosti v odměňování mezi muži a ženami nebo případnou diskriminaci a napomáhat tak k jeho snižování. Ačkoli orgány inspekce práce nemohou zaměstnancům přiznat finanční odškodnění za jednání zaměstnavatele, které je v rozporu s pracovněprávními předpisy, nemohou provádět klasické vyšetřování, ani řešit pracovněprávní spory, mohou svou důkladnou kontrolní činností přispět k tomu, aby zaměstnavatelé dbali na dodržování zákoníku práce a antidiskriminačního zákona.

V rámci kontroly rovného zacházení se zaměstnanci, pokud jde o jejich odměňování, se oblastní inspektoráty práce specificky zaměří na rovné odměňování mužů a žen, a to v souvislosti se zapojením Státního úřadu inspekce práce do projektu *Rovnost žen a mužů na trhu práce se zaměřením na (ne)rovné odměňování žen a mužů*, známého pod názvem *22% K ROVNOSTI*, který je financován z operačního programu Zaměstnanost ESF a ze státního rozpočtu. SÚIP je zapojen do klíčové aktivity KA2 *Uplatňování legislativy v oblasti odměňování / Metodika pro kontrolu odměňování žen a mužů*. Zaměření kontrolní činnosti v této oblasti bude vycházet jednak z výsledků kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v letech 2016-2017 a z obsahu přijatých podnětů veřejnosti, a zejména z pověření MPSV jako nositele projektu a dalších partnerů zapojených do tohoto projektu. V rámci činnosti pracovní skupiny vzniklé při realizaci výše uvedené klíčové aktivity budou konkretizovány kontrolní postupy a zapracovány do vznikající metodiky rovného odměňování mužů a žen. Předpokladem tohoto je rovněž účast členů pracovní skupiny na takto specificky zaměřených kontrolách jako osob přizvaných.

V průběhu roku 2017 se oblastní inspektoráty práce této problematice věnovaly a provedly celkem 236 kontrol zaměřených na rovné zacházení se zaměstnanci v pracovněprávních vztazích, z nichž 50 bylo zaměřeno specificky na rovné odměňování mužů a žen. Porušení bylo zjištěno u 48 zaměstnavatelů.

Státní úřad inspekce práce bude v roce 2018 pokračovat v nastoleném trendu kontrolní činnosti v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace, a to zejména na základě obdržených podnětů ke kontrole. Cíleně tak zaměří svou kontrolní činnost na zaměstnavatele, u nichž reálně může k nerovnému zacházení nebo diskriminaci docházet, a to napříč všemi sektory zaměstnanosti.

Předmětem kontroly v oblasti rovného zacházení se zaměstnanci a zákazu diskriminace, popřípadě kontrol rovného odměňování mužů a žen bude zejména:

- dodržování povinnosti zaměstnavatele zajistit rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, o odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání dle ustanovení § 16 odst. 1 zákoníku práce,
- dodržování zákazu jakékoli diskriminace, a to zejména z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu a vztahu nebo povinností k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a činnosti v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů; diskriminace z důvodu těhotenství, mateřství, otcovství nebo pohlavní identifikace se považuje za diskriminaci z důvodu pohlaví dle ustanovení § 16 odst. 2 zákoníku práce v návaznosti na ustanovení § 2 a § 3 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů,
- dodržování poskytování stejné mzdy, platu nebo odměny z dohody za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty dle ustanovení § 110 zákoníku práce.

V roce 2018 bude Státní úřad inspekce práce pokračovat v dalším proškolení inspektorů specialistů, kterým byla tato kontrolní oblast svěřena, a to i za přispění MPSV, v rámci projektu *22% K ROVNOSTI*, Kanceláře veřejného ochránce práv a dalších specialistů na tuto problematiku, a to zejména vzhledem k tomu, že se z pohledu kontrolní činnosti jedná o poměrně novou a specifickou oblast vyžadující sjednocování kontrolních postupů a sdílení zkušeností inspektorů z kontrolní činnosti.

Cílem orgánů inspekce práce je nejen kontrolní činnost zaměřená na dodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovištích, která umožní přispět ke kultivaci prostředí v této oblasti a odhalování a mapování aktuální situace v oblasti rovného odměňování zaměstnanců, zejména mužů a žen s ohledem na potřeby a zadání zmíněného projektu MPSV, avšak také poradenská činnost s cílem co největší osvěty zaměstnanců a zaměstnavatelů v těchto oblastech.

3.1.3 Kontroly v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců

Ochranou osobních práv zaměstnanců se zabývá hlava VIII, konkrétně § 316 zákoníku práce, pod názvem „Ochrana majetkových zájmů zaměstnavatele a ochrana osobních práv zaměstnance“, který stanoví, že zaměstnavatel nesmí bez závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze jeho činnosti narušovat soukromí zaměstnance na pracovištích a ve společných prostorách zaměstnavatele tím, že jej podrobuje otevřenému nebo skrytému sledování, odposlechu a záznamu telefonických hovorů, kontrole elektronické pošty nebo kontrole listovních zásilek adresovaných zaměstnanci. Zaměstnavatel rovněž nesmí vyžadovat od zaměstnanců informace, které bezprostředně nesouvisejí s výkonem práce a se základním pracovněprávním

vztahem, pokud pro to nemá věcný důvod spočívající v povaze práce, která má být vykonávána, nebo v případech, kdy to stanoví zákoník práce nebo zvláštní právní předpis. Proto zaměstnanec oprávněně očekává, že mu bude přiměřeně zachováno jeho právo na soukromí v pracovněprávních vztazích.

V této problematice se jedná zejména o sledování zaměstnanců kamerovými systémy. Zaměstnavatel má pochopitelný a vcelku oprávněný zájem na sledování práce zaměstnance za účelem jeho kontroly a za účelem ochrany před vznikem jakékoliv škody vzniklé v souvislosti s prací zaměstnance. Na druhé straně ale musí zaměstnavatel plně respektovat zaměstnancovo právo na soukromí. Používání technických prostředků umožňujících sledování však zaměstnavatelům poskytuje možnost ve značné míře zasahovat do soukromí zaměstnanců. Zaměstnavatelé zpravidla instalují kamerové systémy ze dvou důvodů, a to ke sledování, zda zaměstnanci plní své pracovní povinnosti a důsledně využívají pracovní doby, a ke sledování zaměstnanců a dalších osob za účelem ochrany vlastního majetku. I když lze těchto cílů dosáhnout i jinou cestou a zaměstnavatelé jsou právními předpisy poměrně důrazně omezeni v možnosti kamery použít, jejich počet neustále vzrůstá. Zaměstnavatel, který se rozhodne instalovat kamerový systém se záznamem, se stává správcem osobních údajů ve smyslu § 4 písm. j) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, dostává se tak do kontrolní působnosti Úřadu pro ochranu osobních údajů a je mu stanovena řada povinností vyplývajících z tohoto zákona, což si ve většině případů zaměstnavatelé neuvědomují.

Je nesporné, že zaměstnanec je v pracovněprávním vztahu tou slabší stranou, a proto je nezbytné, aby i zaměstnanci byli dostatečně vybaveni znalostí svých práv a dokázali rozpoznat, kdy jsou tato jejich práva narušována či krácena, a aby také dokázali případné protiprávní jednání ze strany zaměstnavatelů minimalizovat a účinně se bránit. Sami zaměstnanci nejsou o této problematice plně informováni nebo ji neřeší. Proto je četnost podnětů ke kontrole a následné zjištění porušení § 316 zákoníku práce v uplynulých letech vcelku malá. Není žádoucí, aby zaměstnavatelé narušovali soukromí zaměstnanců na pracovišti, neboť ochrana soukromí zaměstnance je z pohledu ústavního práva preferována před ochranou majetkových zájmů zaměstnavatele.

Dlouhodobým cílem Státního úřadu inspekce práce je kontrolní činností zvyšovat právní vědomí zaměstnavatelů spojené s ochrannou osobních práv zaměstnance. Jde zejména o činnosti spojené s používáním kamerového systému ke sledování zaměstnanců, dále pak využívání výpočetní techniky, elektronické pošty a jejího monitoringu, internetu, které jsou dnes zcela běžně zaměstnavateli používány ke kontrole zaměstnanců a zasahování do jejich soukromí, ale jde i o požadování informací, které nesouvisí s výkonem práce zaměstnance. Při kontrolní činnosti spolupracuje Státní úřad inspekce práce s Úřadem pro ochranu osobních údajů vzájemným poskytováním informací z výsledků kontrol u zaměstnavatelů v souvislosti s porušováním ochrany osobních práv zaměstnanců.

Od počátku roku 2017 oblastní inspektoráty práce provedly 102 kontrol se zaměřením na ochranu osobních práv zaměstnanců v souvislosti s instalací kamerových systémů na pracovišti kontrolované osoby. Porušení pracovněprávních předpisů zjištěných těmito kontrolami bylo konstatováno u 38 kontrol.

Kontroly v rámci daného kontrolního úkolu budou v roce 2018 zaměřeny především na ty zaměstnavatele, o nichž orgány inspekce práce obdrží informaci o možném porušování právních předpisů v oblasti ochrany osobních práv zaměstnance spadající pod § 316 zákoníku práce.

Výběr konkrétních zaměstnavatelů a počet kontrol realizovaných v rámci tohoto hlavního úkolu bude záviset na počtu obdržených podnětů a vlastních zjištění při kontrolní činnosti, poukazujících na nezákonný postup zaměstnavatele.

Kontroly v této oblasti se zaměří na to, zda kontrolovaná osoba nenarušuje bez závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti soukromí zaměstnanců na pracovištích a ve společných prostorách otevřeným nebo skrytým sledováním, odposlechem, záznamem telefonických hovorů zaměstnanců, kontrolou elektronické pošty nebo kontrolou listovních zásilek.

3.1.4 Kontroly v oblasti dodržování povinností na úseku agenturního zaměstnávání

Oblast agenturního zaměstnávání je dlouhodobě častým předmětem podnětů a připomínek ze strany občanů i odborné veřejnosti. S účinností novely zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (zákon č. 206/2017 Sb.) došlo k zásadním legislativním změnám v oblasti agenturního zaměstnávání, a to především v zákoně o zaměstnanosti, a současně také ke změnám v zákoníku práce a v zákoně o inspekci práce. Nový zákon zpřísnil činnost těch agentur práce, které přidělují své zaměstnance k dočasnému výkonu práce k uživatelům, a současně posílil práva agenturních zaměstnanců. Zpřísněním podmínek provozování tohoto druhu zprostředkování zaměstnání by mělo dojít ke snížení už tak velkého počtu existujících agentur práce a současně zamezení přístupu na trh práce těm agenturám práce, které zákony nedodrží či obcházejí. Dá se rovněž předpokládat, že po zavedení povinnosti složit na účet Generálního ředitelství Úřadu práce ČR finanční kauci pro možnost provozování zprostředkování zaměstnání podle § 14 odst. 1 písm. b) zákona o zaměstnanosti dojde k přirozenému úbytku těchto subjektů, a to ať už na základě jejich rozhodnutí, nebo na základě zániku povolení ke zprostředkování zaměstnání nezaplacením stanovené kauce.

Za současný stav na úseku agenturního zaměstnávání nelze vinit pouze agentury práce. Stejný podíl odpovědnosti nesou uživatelé, ke kterým jsou zaměstnanci agentur práce přidělováni k dočasnému výkonu práce. Právě oni stanoví pracovní a mzdové podmínky srovnatelného zaměstnance, na základě kterých je agenturnímu zaměstnanci stanovena mzda a případně další benefity a výhody. Agentury práce často v zájmu získání zakázky přistoupí vědomě na takové pracovní a mzdové podmínky svého zaměstnance, které rozhodně nelze považovat za srovnatelné s kmenovým zaměstnancem uživatele, aniž by si ověřily skutečné pracovní a mzdové podmínky u uživatele prostřednictvím kolektivní smlouvy a vnitřních předpisů.

Jak dlouhodobě ukazují výsledky kontrol, rozsah porušování pracovněprávních předpisů na úseku agenturního zaměstnávání se nesnižuje. Od počátku roku 2017 orgány inspekce práce provedly v oblasti agenturního zaměstnávání celkem

303 kontrol agentur práce a 100 kontrol uživatelů. Porušení pracovněprávních předpisů bylo konstatováno u 247 kontrol, tj. u 61 % kontrol. Proto je povinností kontrolních orgánů využít plně platné legislativy, svých kompetencí a kapacitních možností k tomu, aby přispěly k razantnímu zlepšení současného stavu na úseku agenturního zaměstnávání. Při zjištění správního deliktu na úseku agenturního zaměstnávání podle jeho rozsahu a závažnosti a míře zavinění kontrolované osoby ukládat za porušení pracovněprávních předpisů odpovídající sankce.

Kontroly na úseku agenturního zaměstnávání budou v roce zaměřeny především na ty agentury práce a uživatele, o kterých budou poznatky z přijatých podnětů, na ty, které se již v minulosti dopustily porušování předpisů, na ty, které dosud kontrolovány nebyly vůbec nebo před více než třemi lety, na ty, které zaměstnávají cizince, příp. o kterých budou poznatky od GŘ Úřadu práce ČR. Kontrolám budou podléhat také ty agentury práce, které nepřidělují své zaměstnance k uživateli, ale poskytují jen poradenství a informační činnost. Do kontrol se promítnou i výše uvedené legislativní změny provedené v roce 2017.

Předmětem kontrol u agentur práce budou:

- povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání,
- pojištění proti úpadku,
- dodržování informačních povinností vůči GŘ Úřadu práce ČR,
- vznik, změny a skončení pracovního poměru,
- dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr,
- pracovní doba, doba odpočinku, vedení evidence,
- odměňování zaměstnanců a cestovní náhrady,
- vedení evidence o agenturních zaměstnancích.
- dohoda o dočasném přidělení zaměstnance agentury práce,
- písemný pokyn k dočasnému výkonu práce u uživatele,
- porovnání pracovních a mzdových podmínek agenturního zaměstnance a srovnatelného zaměstnance uživatele,
- délka přidělení agenturního zaměstnance.

Předmětem kontrol u uživatelů budou:

- vznik, změny a skončení pracovního poměru,
- dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr,
- pracovní doba a doba odpočinku,
- vedení evidence pracovní doby,
- odměňování zaměstnanců,
- dodržování povinností uživatele, ke kterému je zaměstnanec agentury práce dočasně přidělen,
- existence a obsah dohody o dočasném přidělení zaměstnance agentury práce,
- existence a obsah písemného pokynu k dočasnému přidělení,
- porovnání pracovních a mzdových podmínek agenturního zaměstnance a srovnatelného zaměstnance uživatele.

4 Kontroly v oblasti zaměstnanosti

Státní úřad inspekce práce realizuje kontroly na úseku zaměstnanosti v souladu se zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, od roku 2012.

V rámci organizační struktury orgánů inspekce práce se kontrolami v oblasti zaměstnanosti zabývá úsek inspekce nelegálního zaměstnávání Státního úřadu inspekce práce a 14 oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání oblastních inspektorátů práce. V organizační struktuře je 193 míst inspektorů zaměstnanosti. Oddělení kontroly nelegálního zaměstnávání mají krajskou působnost na rozdíl od dalších kontrolních útvarů SÚIP.

Stěžejní kontrolní činností v oblasti zaměstnanosti jsou kontroly zaměřené na odhalování nelegální práce. V prvních letech byly kontroly v této oblasti realizovány velmi intenzivně a plošně na celém území ČR, čímž došlo ke změně klimatu na trhu práce. Zaměstnavatelé si více uvědomili možné důsledky kontrol nelegálního zaměstnávání a hrozící sankce a přizpůsobili tomu své chování, kdy hledají cesty, jak zastít nelegální zaměstnávání, které je pro mnohé z nich stále ekonomicky a konkurenčně výhodné. Nejčastějšími kontrolními zjištěními jsou účelově připravené dohody o provedení práce, zastřený pronájem pracovní síly, vysílání cizinců k fiktivnímu poskytnutí služby apod. Tato skutečnost způsobila, že kontroly jsou z hlediska získávání důkazů a prokázání nelegální práce stále náročnější.

Nelegálně pracující osoby jsou nejčastěji identifikovány na pracovištích zaměstnavatelů v sektorech stavebnictví, zpracovatelského průmyslu, ubytování, stravování a pohostinství.

Nejvíce se porušení spočívajících v nelegálním zaměstnávání pracovníků dopouštějí zaměstnavatelé s malým počtem zaměstnanců (velikostní kategorie do 9 zaměstnanců, resp. 10 – 49 zaměstnanců) nebo bez přihlášených zaměstnanců. Tento trend se v dlouhodobém časovém horizontu výrazně nemění.

V období let 2012 – 2017 bylo provedeno téměř 115 tis. kontrol zaměřených na nelegální zaměstnávání, při kterých bylo zjištěno více než 17 tis. nelegálně pracujících osob. Za porušení právních předpisů zjištěných při kontrolách nelegálního zaměstnávání bylo od roku 2012 uloženo téměř 4 500 pokut v souhrnné částce přesahující 836 mil. Kč.

Stále častěji se orgány inspekce práce při kontrolní činnosti setkávají se zneužíváním institutu agenturního zaměstnání. Jedná se o případy tzv. zastřeného zprostředkování zaměstnání, kdy namísto řádného zaměstnávání fyzických osob za účelem jejich dočasného přidělení k uživateli jsou uzavírány obchodní vztahy. Z kontrolní činnosti vyplývá, že do těchto obchodních vztahů je často zapojeno i více subjektů, a to především ve snaze zastít výkon závislé práce cizinců ze zemí mimo Evropskou unii.

Další významnou oblastí jsou kontroly plnění povinnosti zaměstnavatelů zaměstnávat osoby se zdravotním postižením (OZP) v povinném podílu na celkovém počtu zaměstnanců.

Výsledky kontrol prokázaly, že řada zaměstnavatelů, kteří nesplnili tuto povinnost, a to ani odběrem výrobků, služeb nebo zadáním zakázek zaměstnavatelům s více jak 50 % OZP, současně neplní zákonnou povinnost ani odvodem do státního rozpočtu anebo odvod neprovádějí ve stanoveném termínu. Často u zaměstnavatelů vede k porušení také neznalost předpisů a neschopnost vhodně zkombinovat tyto tři možné způsoby plnění této povinnosti a určit správnou výši odvodu do státního rozpočtu.

Nedílnou součástí kontrolní činnosti je provádění kontrol na základě podnětů. V oblasti zaměstnanosti bylo od počátku roku podáno celkem 1 660 podnětů, na jejichž základě bylo provedeno 1 261 kontrol. Celkem 1 454 podnětů upozorňovalo na nelegální zaměstnávání.

4.1 Zaměření kontrolní činnosti v oblasti zaměstnanosti v roce 2018

V roce 2018 provedou orgány inspekce práce nejméně 8 tis. kontrol v oblasti zaměstnanosti s následující zaměřením:

- kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR, občanů EU a cizinců ze třetích zemí,
- kontroly zprostředkování zaměstnání bez povolení,
- kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením,
- kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání,
- poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

4.1.1 Kontroly nelegálního zaměstnávání

Odhalování a potírání nelegálního zaměstnávání patří v souladu s prioritami resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a Evropské unie již tradičně k jedné z hlavních kontrolních činností orgánů inspekce práce. Umožnění výkonu nelegální práce, stejně jako její samotný výkon jsou společensky nebezpečné patologické jevy, které mají dopad nejen do oblasti veřejných rozpočtů a do oblasti obchodní, ale zejména potenciálně ohrožují kvalitu života zúčastněných osob a snižují jejich budoucí životní úroveň.

Nelegální zaměstnávání a zastírání pracovněprávních vztahů vztahy obchodními snižuje náklady zaměstnavatelů a vytváří prostředí nekalé konkurence. Nelegálně pracující osoby pak z podstaty věci nejsou poživateli ochrany, které by jim jako zaměstnancům poskytlo pracovní právo. Ve většině případů se jedná o osoby, které ať již vědomě či nevědomě nejsou účastny na nemocenském a důchodovém pojištění, v důsledku čehož pak nemají odpovídající sociální zajištění v případě nemoci

a v seniorském věku. Stále častěji se inspektoři při kontrolní činnosti setkávají s nelegálním zaměstnáváním cizinců – zejména občanů ze zemí mimo Evropskou unii. Zvýšený výskyt této formy nelegálního zaměstnávání s sebou přináší kromě deformací trhu práce a jeho prekarizace také možná bezpečnostní rizika.

Od počátku roku 2017 bylo provedeno 8 378 kontrol zaměřených na odhalování nelegální práce. V rámci těchto kontrol bylo zjištěno 2 181 nelegálně pracujících osob, z toho 663 občanů ČR, 193 občanů EU a 1 325 cizinců z třetích zemí. Současně bylo zjištěno 1 956 nedostatků z oblasti dalších ustanovení zákona o zaměstnanosti a 1 570 nedostatků z oblasti pracovních vztahů a podmínek. Bylo podáno 1 454 podnětů upozorňujících na možné nelegální zaměstnávání. V oblasti nelegálního zaměstnávání bylo uloženo 362 pokut v souhrnné výši 150,5 mil. Kč.

V letních měsících roku 2017 byla realizována mimořádná kontrolní akce, zaměřená na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců v ubytovacích zařízeních. Dále byla realizována mimořádná kontrolní akce zaměřená na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců v provozovnách stánkového prodeje v obchodních centrech. Tato oblast kontroly byla vybrána pro mimořádnou kontrolní akci zejména z toho důvodu, že se jedná o oblast s vysokým počtem zaměstnávání na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr na „brigádnických pozicích“, které jsou obsazovány studenty, důchodci a nekvalifikovanou pracovní silou. Třetí mimořádná akce měla povahu preventivně osvětovou a byla zaměřena na vysílání pracovníků v mezinárodní silniční dopravě. Řidiči a jejich zaměstnavatelé byli upozorňováni na novou povinnost mít na pracovišti kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, přeložených do českého jazyka.

V průběhu roku 2018 budou realizovány minimálně tři celostátní mimořádné kontrolní akce, reflektující svým zaměřením aktuální potřebu. Za účelem efektivního provádění kontrol bude v co nejvyšší míře využívána místní a osobní znalost trhu práce v daném regionu, všechny dostupné informační zdroje a důsledný monitoring vytipovaných pracovišť a provádění kontrol skupinami o větším počtu inspektorů.

Při plánování a realizaci kontrol budou oblastní inspektoráty práce postupovat v souladu s metodickými postupy stanovenými v jednotné Metodice provádění kontrol nelegálního zaměstnávání. Plány kontrol budou koncipovány oblastními inspektoráty práce jako čtvrtletní, s následnou aktualizací na jednotlivé měsíce a týdny.

Při tvorbě vlastních plánů kontrol pro rok 2018 budou oblastní inspektoráty práce respektovat schválený program kontrolních akcí SÚIP a zohlední obdržené podněty, kontroly prováděné ve spolupráci s dalšími orgány státní správy a kontroly stanovené v rámci mimořádných kontrolních akcí. Neoddělitelnou součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce bude spolupráce s dalšími kontrolními orgány a vzájemné předávání získaných informací. Jedná se zejména o spolupráci s Českou správou sociálního zabezpečení, jednotlivými složkami Policie ČR, městskou/obecní policií, živnostenskými úřady, Celní správou, orgány Finanční správy a Úřadem práce ČR. Kontrolní činnost orgánů inspekce práce tak bude v roce 2018 zaměřena především na eliminování nelegálního zaměstnávání, a to občanů České republiky, zemí Evropské unie a cizinců ze třetích zemí, a to ve všech segmentech pracovního trhu. Cílem je snížení negativních dopadů nelegálního zaměstnávání pro společnost i pro zúčastněné jednotlivce, jak jsou popsány výše.

4.1.2 Kontroly zprostředkování zaměstnání bez povolení

Kontrolám v oblasti agenturního zaměstnávání se orgány inspekce práce věnují soustavně již více než deset let. V posledních dvou letech však zkušenosti z kontrolní činnosti poukazují na zneužívání institutu zprostředkování zaměstnání formou tzv. zastřenému zprostředkování zaměstnání. Zastíráním je nahrazována nejen povinnost řádně uzavřít pracovněprávní vztah mezi fyzickou osobou – zaměstnancem a agenturou práce, ale také povinnost uzavřít dohodu mezi agenturou práce a uživatelem, čím dochází k obcházení podmínek, které pro agenturu práce a pro uživatele stanovuje zákoník práce.

Kontroly zaměřené na zprostředkování zaměstnání bez povolení byly mezi hlavní priority orgánů inspekce práce zařazeny již v roce 2017, a to na základě rozsáhlé mimořádné kontrolní akce realizované v roce předchozím, jejímž výsledkem bylo zjištění nedostatků u 2/3 kontrolovaných subjektů, z toho polovinu tvořilo zprostředkování zaměstnání bez povolení.

Od počátku roku 2017 bylo provedeno 346 kontrol zaměřených na zprostředkování zaměstnání bez povolení. Při těchto kontrolách bylo zjištěno 569 nedostatků. Jedná se o nedostatky jak v oblasti zaměstnanosti (nelegální zaměstnávání, neplnění informační povinnosti aj.), tak v oblasti pracovněprávní (agenturní zaměstnávání, oblast pracovního poměru a pracovní doby aj.).

Zprostředkování zaměstnání bez povolení bylo zjištěno u 142 subjektů. Při této kontrolní činnosti bylo současně zjištěno celkem 198 osob při výkonu nelegální práce, z toho 191 cizinců, zejména státní příslušnosti Ukrajina. Bylo uloženo celkem 84 pokut v souhrnné výši 11,5 mil. Kč.

Novela zákona o zaměstnanosti přinesla změny, které se týkají této problematiky. Jedná se zejména o definování zastřenému zprostředkování zaměstnání, které je nově ukotveno v ustanovení § 5 písm. g), které toto definuje jako činnost právnické osoby nebo fyzické osoby, spočívající v pronájmu pracovní síly jiné právnické osobě nebo fyzické osobě, aniž by byly dodrženy podmínky pro zprostředkování zaměstnání podle § 14 odst. 1 písm. b) zákona o zaměstnanosti. Současně byly nově stanoveny také pokuty za přestupky a správní delikty v této oblasti, které mohou být uloženy až do výše 5 mil. Kč, resp. 10 mil. Kč.

Uvedená porušení se ve stále větší míře vyskytují u agentur práce a společností se zahraničními statutárními zástupci. U těchto subjektů je opakovaně zjišťováno nejen porušování pracovněprávních předpisů, ale také nelegální zaměstnávání cizinců. Upřednostnění obchodních vztahů před zaměstnáváním zaměstnanců v řádných pracovněprávních vztazích se nejčastěji týká zastírání výkonu závislé práce cizinců ze zemí mimo Evropskou unii.

K plánování kontrol v této oblasti slouží podněty veřejnosti, zkušenosti a poznatky z předchozí vlastní kontrolní činnosti i kontrolní činnosti spolupracujících organizací a také důsledný a cílený monitoring ze strany oblastních inspektorátů práce. Kontrolní činnost v této oblasti tak bude v roce 2018 zaměřena na odhalování a postihování

zprostředkování bez povolení, včetně zastřené zprostředkování, v souladu s novou právní úpravou.

4.1.3 Kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Nedílnou součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v oblasti zaměstnanosti jsou kontroly plnění povinnosti zaměstnavatelů zaměstnávat osoby se zdravotním postižením (OZP) ve výši povinného podílu těchto osob na celkovém počtu zaměstnanců.

Zaměstnávání osob se zdravotním postižením a jejich začlenění do pracovního procesu je mj. důležitým prostředkem jejich socializace a účinnou prevencí jejich vyloučení. Cílem politiky zaměstnanosti je zaměstnat co nejvíce osob se zdravotním postižením, k čemuž mají přispívat i dlouhodobá opatření upravená v zákoně o zaměstnanosti, spočívající v povinnosti zaměstnavatelů s více jak 25 zaměstnanci tyto osoby zaměstnávat.

Státní úřad inspekce provádí kontroly plnění povinnosti zaměstnavatelů zaměstnávat osoby se zdravotním postižením na základě podkladů od vybraných kontaktních pracovišť a generálního ředitelství Úřadu práce ČR, který poskytuje orgánům inspekce práce nezbytné informace z jím vedeného informačního systému. Zejména jde o informace o jednotlivých zaměstnavatelích, kteří jsou povinni OZP zaměstnávat, informace o poskytovatelích náhradního plnění a o celkové výši jimi poskytovaného náhradního plnění v rámci celé České republiky. V případě poskytovatelů náhradního plnění jsou pro kontrolní činnost důležité informace o rozsahu poskytovaného náhradního plnění, neboť zákon o zaměstnanosti stanoví poskytovatelům finanční limit pro poskytnutí jejich výrobků a služeb nebo zadání zakázky.

Z kontrolní činnosti je dlouhodobě patrné, že řada zaměstnavatelů neplní povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením v zákonem stanovené výši, a to ani formou tzv. náhradního plnění, tj. odběrem výrobků, služeb nebo zadáním zakázek zaměstnavatelům s více jak 50 % OZP, ani neprovádí odvod do státního rozpočtu, případně nedodržuje zákonem stanovené lhůty a administrativní povinnosti.

V mnoha případech je kontrolní činností zjištěna neznalost předpisů a neschopnost vhodně zkombinovat možné tři způsoby plnění této povinnosti a určit správnou výši odvodu do státního rozpočtu.

V uplynulých letech, v návaznosti na novelu zákona o zaměstnanosti účinnou od roku 2015, se kontrolní činnost inspektorátů práce více zaměřila i na poskytovatele náhradního plnění, kteří dodávají své výrobky a služby a zadávají zakázky zaměstnavatelům. Tyto kontroly byly zaměřeny na samotné oprávnění těchto dodavatelů náhradní plnění poskytovat a dále na dodržení zákonem stanoveného finančního limitu.

Z kontrol vyplynula řada zjištění, z nichž nejzávažnější byly případy, kdy někteří zaměstnavatelé do výpočtu povinného podílu zařazovali fiktivní faktury za ve skutečnosti neodebrané zboží a služby, a případy poskytování náhradního plnění ze strany dodavatelů, kteří neměli k němu oprávnění, neboť nezaměstnávali OZP na chráněných pracovních místech, zřízených nebo vymezených na základě

dohod s úřadem práce. V řadě případů docházelo k tomu, že dodavatelé v průběhu nebo koncem roku informovali své odběratele, že nejsou oprávněnými dodavateli náhradního plnění, přesto někteří odběratelé toto náhradní plnění uplatnili.

Dle zákona o zaměstnanosti za plnění povinného podílu formou odběru výrobků a služeb a zadáváním zakázek odpovídá odběratel a odpovědnost dodavatele za správnost údajů poskytnutých odběrateli není zákonem řešena.

Kontrolní činnost se rovněž zaměřila na povinnost dodavatelů vést evidenci náhradního plnění v rozsahu ustanovení § 81 odst. 3) zákona o zaměstnanosti.

Od počátku roku 2017 bylo provedeno celkem 115 kontrol zaměřených na plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Nedostatky byly zjištěny u 81 subjektů, kdy 67 nedostatků se týkalo samotného nesplnění povinného podílu zaměstnávání OZP.

Dne 1. 10. 2017 nabyla účinnosti novela zákona o zaměstnanosti, týkající se náhradního plnění.

Předmětem nové právní úpravy je elektronická evidence náhradního plnění, která má zajistit dodržování limitu stanoveného pro objem náhradního plnění a zvýšit právní jistotu odběratelů náhradního plnění. Evidence náhradního plnění poskytne ucelený přehled o všech dodávkách realizovaných pro účely plnění povinného podílu zaměstnávání OZP a tím vyloučí překračování limitu. Dle novely zákona o zaměstnanosti údaje do elektronické evidence vkládá a za správnost odpovídá dodavatel výrobků, služeb nebo zakázek. Tím, že novela ukládá dodavateli povinnost vložit do evidence údaje o poskytnutém plnění do 30 kalendářních dnů od jeho zaplacení, získá odběratel průběžnou informaci o tom, zda byl či nebyl dodavatelem zahrnut do režimu náhradního plnění. Pro předcházení případným sporům v této oblasti je odběratelům i tak doporučováno, aby si smluvně ujednali s dodavatelem odpovědnost za poskytování správných údajů, na jejichž základě je vypočítáváno plnění povinného podílu, a to včetně sankcí.

V roce 2018 bude kontrolní činnost i nadále zaměřena na ty zaměstnavatele, kteří dle informací úřadu práce měli plnit povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením a v hlášení úřadu práce deklarovali povinnost odvodu do státního rozpočtu, ale tento neodvedli v zákonem stanovené lhůtě, případně vůbec. Kontrolní činnost se zaměří i na kontrolu objemu skutečně poskytovaného a odebraného náhradního plnění jednotlivými zaměstnavateli v návaznosti na novelu zákona o zaměstnanosti, týkající se elektronické evidence náhradního plnění.

Kontrolní a poradenskou činností bude nadále přispíváno ke zvýšení právního vědomí zaměstnavatelů o této problematice, související s jejich společenskou odpovědností.

4.1.4 Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání

Při uplatňování práva na zaměstnání je zakázána jakákoliv diskriminace a hlediska pro výběr zaměstnanců musí zaručovat rovné příležitosti všem fyzickým osobám ucházejícím se o zaměstnání. I přes dosavadní kontrolní a osvětovou činnost orgánů inspekce práce se potvrzuje, že při uplatňování práva na zaměstnání stále dochází ke znevýhodňování některých skupin osob na trhu práce, zejména z hlediska věku a pohlaví. Vyplývá to z analýzy inzerovaných nabídek na zaměstnání, z poradenské činnosti oblastních inspektorátů práce i z obdržených podnětů ke kontrole. Cílem kontrolní činnosti v této oblasti je přispět ke zlepšení této situace a ke zvýšení možností pracovního uplatnění znevýhodněných osob.

Výrazným specifickým rysem kontrol rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání jsou obdržené podněty ke kontrole od občanů, zájemců o zaměstnání nebo jejich rodinných příslušníků, včetně podnětů podaných anonymně.

Důležitým doplňujícím zdrojem pro výběr kontrolovaných osob je také vlastní monitoring orgánů inspekce práce, kdy se pozornost inspektorů při práci v terénu zaměřuje také na znění inzerátů s nabídkami zaměstnání, které zaměstnavatelé umisťují v prostorách svých provozoven, a monitoring inzerce ve veřejných sdělovacích prostředcích, včetně internetových.

V roce 2018 bude kontrolní činnost v této oblasti pokračovat dle v minulosti osvědčených postupů, jako je monitorování nabídek zaměstnání ve sdělovacích prostředcích, ve veřejném prostoru a na pracovištích zaměstnavatelů.

Zaměříme se na nabídky zaměstnání, u nichž požadavky pro výběrová řízení nejsou formulovány neutrálně, případně odrazují zájemce omezeními z hlediska zdravotního, pohlaví, věku a dalšími, jak je definuje antidiskriminační zákon, pokud pro to není oprávněný věcný důvod.

Zároveň budeme v poradenství i v kontrolní činnosti působit osvětově a preventivně. Zvláštní pozornost bude věnována dalšímu vzdělávání inspektorů v této oblasti.

4.1.5 Kontroly poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

Oblast poskytování služby péče o dítě v dětské skupině upravuje s účinností od roku 2014 zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně některých souvisejících zákonů. Tento zákon vymezuje také kontrolní činnost Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce v této oblasti, do které spadá kontrola plnění podmínek a povinností, které tento zákon ukládá poskytovatelům služeb péče o dítě v dětské skupině s výjimkou kontroly hygienických požadavků na stravování, prostory a provoz těchto skupin.

S ohledem na skutečnost, že se jedná o poměrně nový institut v oblasti poskytování péče o dítě, jsou oblastní inspektoráty práce v této oblasti metodicky vedeny ze strany

Státní úřadu inspekce práce a jednotlivé případy kontrol v této oblasti jsou vždy individuálně konzultovány. Informace o zjištěných nedostatcích a pravomocně uložených pokutách budou dále ze strany Státního úřadu inspekce práce předávány prostřednictvím kontaktní osoby Ministerstvu práce a sociálních věcí.

Kontroly spadající do oblasti péče o dítě v dětské skupině budou ze strany oblastních inspektorátů práce prováděny především na základě obdržných podnětů. Kontroly budou primárně prováděny odděleními inspekce nelegálního zaměstnávání. V případě, že by podnět směřoval do oblasti hygienických požadavků na stravování, prostory a provoz těchto skupin, postoupí oblastní inspektoráty práce tento podnět místně příslušné krajské hygienické stanici.